Muistio 13.5.2016

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys (69/2016 vp) pakollista työtä koskevaan ILOn sopimukseen nro 29 liittyvän pöytäkirjan hyväksymisestä

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Kansainvälisen työjärjestön (ILOn) vuoden 2014 pakkotyötä koskevan pöytäkirjan. Samalla eduskunnalle annetaan hyväksyttäväksi laki pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Pöytäkirjalla täydennetään vuoden 1930 pakkotyösopimusta pakkotyöhön liittyvän ihmiskaupan osalta. Suomi on ratifioinut mainitun sopimuksen vuonna 1935. Pakkotyö määritellään siinä työksi tai palvelukseksi, joka jonkin rangaistuksen uhalla vaaditaan joltain henkilöltä ja johon mainittu henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut. Sopimus sisältää tosin eräitä poikkeuksia tästä määritelmästä, kuten sotapalvelun.

Nyt käsiteltävän pöytäkirjan avulla pyritään torjumaan pakkotyöhön liittyvää ihmiskauppaa sekä parantamaan uhrien asemaa. Pöytäkirjassa edellytetään muun muassa oikeussuojakeinojen turvaamista uhreille sekä rangaistusten säätämistä ihmiskauppaan liittyvän pakkotyön käyttöön syyllistyneille henkilöille.

Suomessa ihmiskauppaa sekä pakkotyöhön liittyvää ihmiskauppaa säädellään jo nyt kattavasti. Myös eri viranomaiset pyrkivät yhteistyössä tunnistamaan ihmiskaupan yhä paremmin sekä puuttumaan ongelmaan. Pöytäkirjan ratifiointi ei edellytä Suomelta lainsäädännön muutoksia.

Pakkotyöhön liittyvän ihmiskaupan vastainen toiminta kuuluu Suomessa useille viranomaisille. Ihmiskaupan vastaiseen työhön osallistuvat ennen muuta SM:n yhteydessä toimivat ihmiskauppakoordinaattori, ihmiskaupan vastaisen toiminnan yhteensovittamissihteeristö ja verkosto, yhdenvertaisuusvaltuutettu kansallisena ihmiskaupparaportoijana, työsuojeluviranomaiset, ulkomaalaisviranomaiset, ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä kunnissa ja Joutsenon vastaanottokeskuksissa, poliisi ja tuomioistuinlaitos. Myös työmarkkinajärjestöt ovat mukana työssä.

Pöytäkirjan velvoitteiden toimeenpanoon liittyy eri sektoreiden lainsäädäntöä kuten rikoslaki, laki kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta, ulkomaalaislaki, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta sekä työsuojelua koskeva lainsäädäntö.

Suomi on ratifioinut useita kansainvälisiä ihmiskaupan vastaisia yleissopimuksia kuten YK:n kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen yleissopimukseen ihmiskaupan, erityises-

ti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta vuonna 2000 tehdyn lisäpöytäkirjan (SopS 71/2006) eli nk Palermon pöytäkirjan sekä Euroopan neuvoston vuoden 2005 yleissopimuksen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (SopS 43—44/2012).

Suomi on sitoutunut ihmiskaupan torjuntaan myös EU-tason sääntelyn kautta (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/36/EU ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta, ihmiskauppadirektiivi ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta, yleinen uhridirektiivi).

ILOn arvion mukaan pakkotyön uhreja on tällä hetkellä koko maailmassa lähes 21 miljoonaa. Näistä 11,4 miljoonaa on naisia ja tyttöjä ja 9,5 miljoonaa miehiä ja poikia. Pakkotyön käyttö yleistyy globalisaation, lisääntyneen muuttoliikkeen, epävirallisen talouden ja maailmanlaajuisten rikollisverkostojen seurauksena.

Suomessa pakkotyöhön liittyvän ihmiskaupan uhrien määrää on vaikea arvioida. Kaikki tapaukset eivät tule viranomaisten tietoon. Ihmiskaupasta on annettu käräjäoikeuksissa 6 tuomiota vuonna 2012 ja 3 tuomiota vuonna 2013. Törkeästä ihmiskaupasta on tuomittu 7 henkilöä vuonna 2006, 5 henkilöä vuonna 2008 ja vuosittain 1 henkilö vuosina 2011—2013.

Pöytäkirja tulee kansainvälisesti voimaan 14 päivänä toukokuuta 2016. EU:n neuvosto on valtuuttanut marraskuussa 2015 jäsenvaltiot ratifioimaan pöytäkirjan mahdollisimman pian ja mieluiten 31 päivään joulukuuta 2016 mennessä.

Suomen osalta se tulee voimaan 12 kuukauden kuluttua siitä, kun ILOn pääjohtaja on rekisteröinyt Suomen ratifioinnin. Samaan aikaan on tarkoitus saattaa voimaan laki pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Hallitusneuvos Liisa Heinonen